

POLITYKA KRYMINALNA

dr Diana Dajnowicz-Piesiecka

Katedra Prawa Karnego i Kryminologii

Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

POLITYKA KRYMINALNA MIĘDZY PRAWEM KARNYM A KRYMINOLOGIA?

- **PRAWO KARNE** – jedna z gałęzi systemu prawa obowiązującego w państwie. Jego przepisy chronią obywateli a także instytucje państwowe, stosunki społeczne i ekonomiczne, przed bezprawnymi i szkodliwymi, godzącymi w dobro ogółu, czynami przestępczymi. Prawo karne określa, które czyny ze względu na swój społecznie szkodliwy charakter są przestępstwami, czyli czynami zabronionymi pod groźbą kary. Prawo to określa również zasady odpowiedzialności za te czyny oraz kary i inne środki karne, stosowane wobec sprawców przestępstw.
- **KRYMINOLOGIA** – nauka zajmująca się badaniem przestępstw i innych zjawisk dewiacyjnych w ich kontekście społecznym, zbieraniem informacji na temat sprawcy i ofiary czynu dewiacyjnego, wiedzą o przestępczości jako szczególnym fenomenie społecznym oraz o funkcjonowaniu społecznych mechanizmów kontroli.

KRYMINOLOGIA

Leon Tyszkiewicz definiuje kryminologię jako naukę, która bada:

- przestępstwo,
- przestępczość,
- przestępcę oraz
- **funkcjonowanie środków przeciwdziałania przestępczości.**

J. Błachut, A. Gaberle i K. Krajewski wskazują, iż kryminologia to nauka społeczna zajmująca się badaniem i gromadzeniem całościowej wiedzy na temat:

- przestępstwa jako pewnej szczególnej formy zachowania dewiacyjnego,
- przestępczości jako pewnego zjawiska społecznego,
- osoby sprawcy przestępstwa,
- ofiary przestępstwa, a także
- **instytucji i mechanizmów kontrolnych**, jakie tworzą społeczeństwa w celu zapobiegania i zwalczania przestępczości.

B. Hołyst za kryminologię uznaje naukę, która zajmuje się:

- przestępstwem,
- jego sprawcą, czyli przestępcą,
- objawami i przyczynami przestępczości,
- innymi niż przestępstwa patologiami społecznymi, a także
- **zapobieganiem przestępczości oraz**
- **funkcjonowaniem systemu sprawiedliwości karnej.**

A. Marek wskazuje, że przedmiotem kryminologii jest nie tylko dynamika i struktura przestępczości oraz jej czynniki przyczynowe (etiologia kryminalna), ale również społeczne skutki przestępczości i polityka przeciwdziałania przestępczości, czyli polityka kryminalna.

POLITYKA KRYMINALNA

**POLITYKA
KARNA**

**POLITYKA
LEGISLACYJNA**

**POLITYKA
WYKONAWCZA**

POLITYKA KRYMINALNA

**PROFILAKTYKA
KRYMINALISTYCZNA**

**PROFILAKTYKA
KRYMINOLOGICZNA**

POLITYKA KARNA

**PROFILAKTYKA
PENITENCJARNA**

PUNITYWNOŚĆ

- **punitywność** - rygoryzm, surowość, represyjność
- **punitywności prawa** dotyczy oceny rozwiązań prawnych z punktu widzenia intensywności konsekwencji prawnokarnych, które mogą dotknąć sprawcę w wyniku popełnienia przez niego przestępstwa.
- **punitywność wymiaru sprawiedliwości karnej** oznacza taką cechę stosowania prawa, uzewnętrznioną w decyzji stanowiącej wiążące ustalenie konsekwencji prawnokarnych, rozumianą jako rezultat tendencji do wyboru surowszych konsekwencji prawnokarnych z puli wszystkich konsekwencji przewidzianych w prawie karnym

REPRESYJNE NASTAWIENIE SPOŁECZEŃSTWA WOBEC SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW – FAKT CZY MIT?

A. Podgórecki – autor badań przeprowadzonych w okresie PRL dot. punitywnych postaw społecznych. Wykazał, że ówczesne **polskie społeczeństwo to zwolennicy wysokiej punitywności. Autor analizował czynniki, które sprzyjają takim postawom.**

Badacz wykazał, że **społeczeństwo pielęgnuje przekonanie o skuteczności wysokiej punitywności m.in. z powodu takich czynników jak:**

- ograniczona wiedza,
- złe samopoczucie,
- niskie wykształcenie,
- złe społeczne przystosowanie,
- poczucie zagrożenia,
- zahamowanie psychiczne,
- frustracja,
- praca fizyczna,
- surowe wychowanie,
- postawa autorytarna.

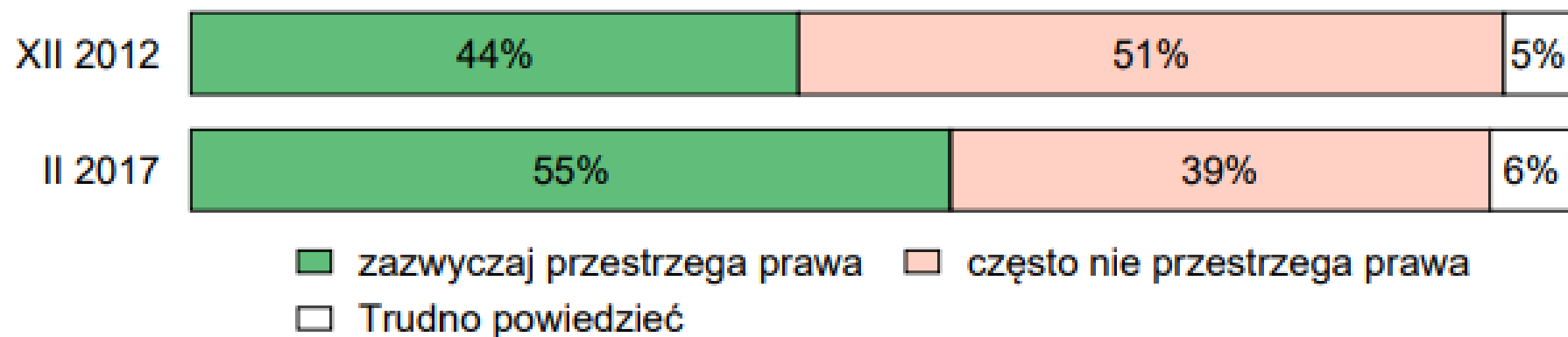
Natomiast postawy tolerancyjne (nierygorystyczne) występują u osób:

- posiadających wykształcenie wyższe niż podstawowe,
- nastawionych racjonalnie,
- dobrze przystosowanych do życia,
- wykonujących pracę umysłową,
- łagodnie wychowywanych.

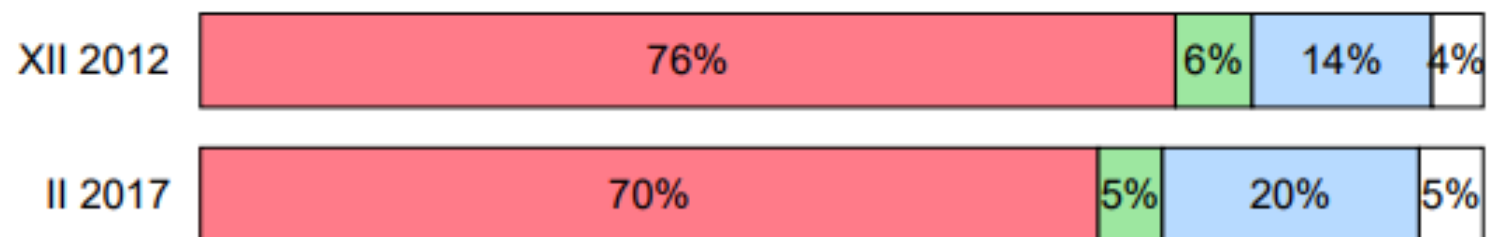
Spółeczne oceny wymiaru sprawiedliwości

Warszawa, marzec 2017

RYS. 1. Czy, Pana(i) zdaniem, większość zwykłych ludzi w Polsce:

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, ogólnie rzecz biorąc, lepiej byłoby, gdyby w Polsce:

- kary dla łamiących prawo były surowsze
- kary dla łamiących prawo były łagodniejsze
- to zależy od przestępstwa
- Trudno powiedzieć

CZYNNIKI, KTÓRE WPŁYWAJĄ NA KSZTAŁT POLITYKI KARNEJ W PAŃSTWIE DEMOKRATYCZNYM

opinia obywateli
na temat przestępczości
oraz środków jej
przeciwdziałania

dyskurs polityczny
zwłaszcza stanowisko partii
sprawujących władzę

**stanowisko i dorobek
nauki** prawa karnego oraz
nauk pomocniczych

**międzynarodowe i
regionalne standardy**
w przeciwdziałaniu
przestępczości i
postępowaniu ze
sprawcami przestępstw

MIĘDZYNARODOWE I REGIONALNE STANDARDY W PRZECIWDZIAŁANIU PRZESTĘPCZOŚCI I POSTĘPOWANIU ZE SPRAWCAMI PRZESTĘPSTW

1. Zalecenie nr R (96) 8 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich dotyczące polityki kryminalnej w Europie w okresie przemian
2. zalecenie nr R (92) 17 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich dotyczące spójności
3. Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej
4. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 r.
5. Konwencja przeciwko torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu z 1984 r.
6. Europejska konwencję o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, sporządzoną w Strasburgu w dniu 26 listopada 1987 r.
7. Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.

PRZYKŁADY PROWADZONYCH POLITYK KRYMINALNYCH

Założenia resocjalizacyjnej polityki kryminalnej w krajach Europy Zachodniej

izolacja
ostatecznością

nadużywanie kary
pozbawienia wolności
osłabia jej istotę

ograniczanie izolacji
w stosunku do
młodych

wpływ kary
pozbawienia wolności
na kwalifikacje
zawodowe i
zatrudnienie

specyficzne
postępowanie wobec
pozbawionych
wolności

zmiana koncepcji
wykonywania kary
pozbawienia wolności

PRZYKŁADY PROWADZONYCH POLITYK KRYMINALNYCH

Retrybucyjna polityka kryminalna w USA

Lata 60.

- kara pozbawienia wolności ostatecznością

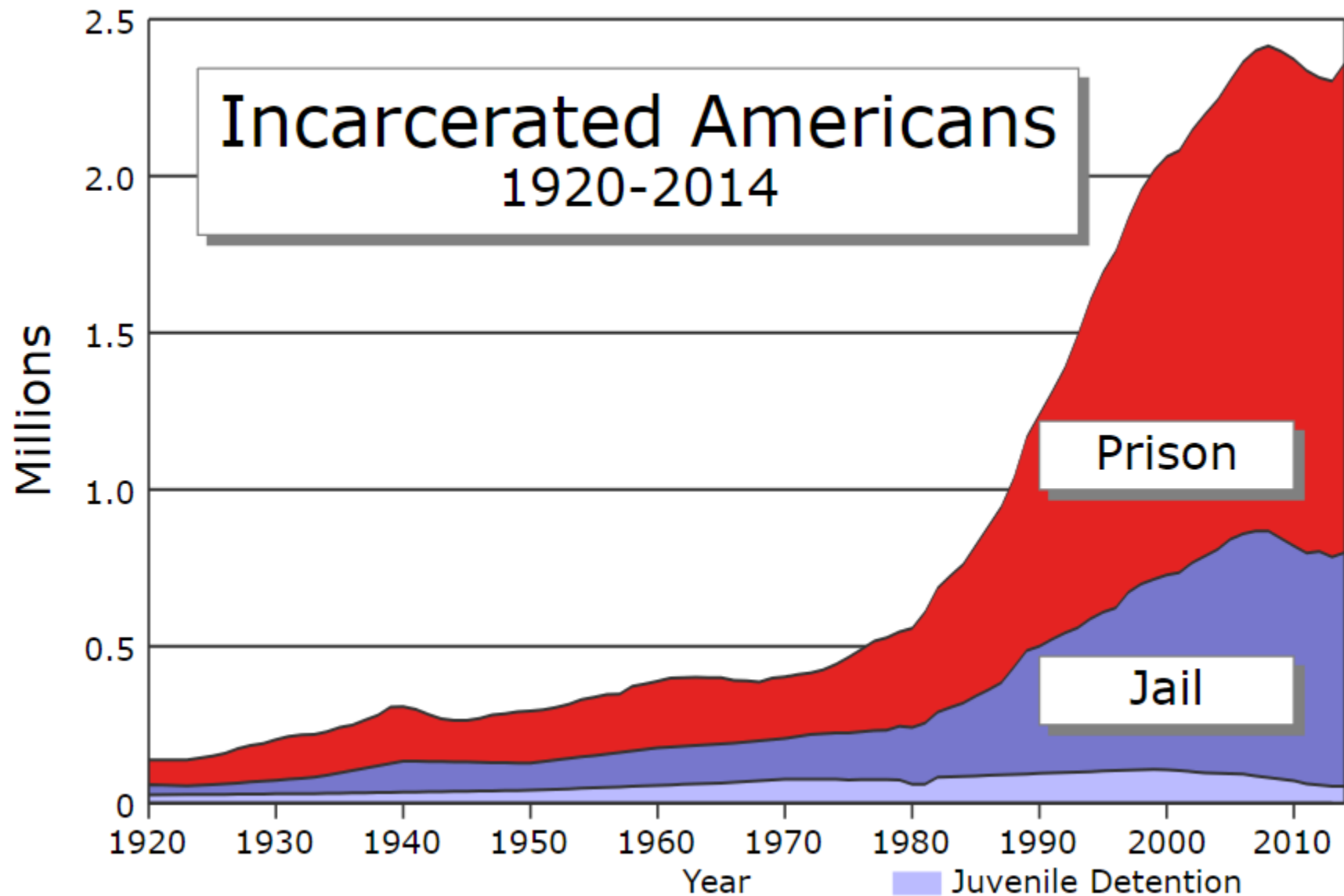
Lata 90.

- kolejne zaostrzanie polityki kryminalnej
- wprowadzanie automatycznych kar dożywotniego pozbawienia wolności

Lata 70-80.

- zasada „nic nie robić”
- nacisk na sankcje izolacyjne i represję

Uwięzieni w zakładach karnych w USA

- **Jail** – odpowiednik polskiego aresztu – miejsce, w którym podejrzanie oczekują na proces lub zatrzymuje się tam sprawców drobnych przestępstw
- **Prison** – odpowiednik polskiego zakładu karnego – miejsce dla skazanych przestępców za poważne przestępstwa

PRZYKŁADY PROWADZONYCH POLITYK KRYMINALNYCH

Retrybucyjna polityka kryminalna w USA **PRZYCZYNY**

kryzys idei
resocjalizacji

zmiany
społeczne

czynniki
polityczne

BIBLIOGRAFIA WYKŁADU

- B. Hołyst, Kryminologia, Warszawa 2017
- J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, Kryminologia, Gdańsk 2004
- B. Szacka, Wprowadzenie do socjologii, Warszawa 2003
- Probacja. Resocjalizacja z udziałem społeczeństwa
- Andrzej Bałandynowicz, Probacja. Resocjalizacja z udziałem społeczeństwa, Warszawa 2011
- M. Melezini, Punitivność wymiaru sprawiedliwości karnej w Polsce w XX wieku, Białystok 2003
- T. Szymanowski, Polityka karna i penitencjarna w Polsce w okresie przemian prawa karnego, Warszawa 2004
- M. Grzyb, Przestępstwa motywowane kulturowo Aspekty kryminologiczne i prawnokarne. Reakcja krajów zachodnich na szkodliwe praktyki kulturowe, Warszawa 2016